

2. Пометун О. Методика навчання історії в школі / О.І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К.: Генеза, 2006.

Д.В.Щербина

ІГРОВЕ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ КОМУНІКАТИВНОЇ ПОЗИЦІЇ УЧНІВ

Д.В.Щербина “Игровое обучение как средство активизации коммуникативной позиции учеников”. В статье рассматриваются перспективы использования имитационно-игрового обучения как средства стимулирования и формирования активной коммуникативной позиции учеников в учебном процессе.

Shcherbina D.V. “Playing teaching as a way of activation communicational position of the pupils”. The prospect of using imitation and playing teaching as a way of stimulation and formation of active communicational position of pupils in the studing process are examined in the article.

Постановка проблеми. Аналіз досягнень педагогічної теорії та шкільної практики дозволяє казати, що в усі часи, особливо на сучасному етапі становлення національної школи України, існує гостра необхідність в оновленні всього процесу підготовки учнів до майбутньої життєдіяльності. Одним з показників готовності школярів до подальшого життя є високий рівень активної комунікативної позиції. Але, як показує досвід, саме комунікативний аспект не завжди привертає увагу вчителів. Тому процес та засоби формування активної комунікативної позиції учнів належить до найактуальніших проблем сучасної педагогічної науки.

Мета дослідження. Метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування результативності імітаційно-ігрового навчання у формуванні активної комунікативної позиції учнів основної школи. У зв'язку з цим вважаємо за потрібне з'ясувати вплив імітаційних ігор на розвиток комунікативної активності, яка у сучасній науці визначається і як стан взаємодіючих людей, і як якість комунікативної діяльності, і як прояв творчого ставлення до партнера по спілкуванню, і як особистісне утворення – пізнавальний, емоційний відгук на іншу людину [1].

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження науковців переконують в тому, що вміння керувати своєю поведінкою, розуміти співбесідників, оптимально будувати своє мовлення, пізнавати себе та інших нерозривно пов'язані з методами, формами та засобами навчання. Успішність формування вмінь і навичок спілкування, комунікативної культури та компетентності залежить від правильно обгрунтованого вибору теоретико-методичного варіанту, оптимального для конкретних умов навчання, в залежності від віку та рівня навчальних можливостей учнів, специфіки предмета, теми. Важливо, щоб мета навчання відповідала змісту навчального процесу, його організації в школі.

Головним новоутворенням у свідомості підлітка психологи вважають почуття дорослості, яке виявляється у прагненні бути та вважатися дорослим. А гра – важливий засіб підготовки до майбутньої життєдіяльності – заглиблює учнів у бажаний світ діяльності дорослих, висуває перед ними „дорослі” проблеми. В той же час у підлітковому віці гостро проявляється інтерес та потреба у спілкуванні, оскільки саме в цьому віці інтенсивно розвивається самосвідомість і почуття власної гідності. Спілкування стає провідним видом діяльності, у процесі якої завершується формування, становлення та індивідуалізація особистості школяра. Брак повноцінного спілкування призводить до формування підвищеної тривожності, розвитку почуття невпевненості у собі, пов'язаного з неадекватною та нестійкою самооцінкою, зі складностями в особистісному розвитку, у встановленні міжособистісних контактів, заважає самовизначенню та орієнтації у життєвих ситуаціях. Науково доведено, що саме в цей період формуються переконання та моральні цінності, життєві плани і перспективи, відбувається усвідомлення самого себе, своїх можливостей, формуються загальні погляди на життя й стосунки між людьми, життя набуває певного сенсу [5].

Г.І.Щукіна вважає, що спілкування - це діяльність, тому умінню спілкуватися необхідно навчати, що можливо лише в конкретних педагогічних ситуаціях, особливо ігрових. Дослідниця стверджує, що спілкування передбачає відносини співпраці і взаємодопомоги, широкий обмін інформацією між

учасниками навчального процесу, співпереживання радості пізнання, співучасть у вирішенні завдань, поставлених грою, намагання допомогти один одному при виникненні труднощів [7].

Взаємозв'язок гри та спілкування помітив і О.С.Газман, який вважає, що гра для підлітків залишається найбільш опанованою діяльністю, вони в ній відчувають себе впевнено: володіють способами, прийомами спілкування, вміють ставити цілі, узгоджувати дії, передбачувати результат. Гра як соціально-культурне явище реалізується у спілкуванні. Через спілкування вона передається, спілкуванням організується, у спілкуванні функціонує. Гра породжується специфічною потребою - потребою у спілкуванні [2].

Отже, перед нами стоїть завдання поєднати три провідні форми діяльності школяра: гру, спілкування та навчання. Спілкування в школі несе у собі глибшу функцію, ніж просто контакти між людьми. В.С.Грехнев дотримується позиції, згідно якої одним з кращих способів організації активного спілкування на уроці є ділова або ситуативно-рольова гра, бо у таких іграх здійснюється формування позитивних настанов на оволодіння та практичну перевірку знань учнів, відпрацювання певних вмінь та навичок. У грі здійснюється психічна адаптація учнів один до одного. Сутність гри як виду спілкування полягає в тому, що нові знання отримуються у результаті постійного діалогу, зіткнення різних думок і позицій, взаємної критики припущень, їх обґрунтування та закріплення. Такої самої думки дотримується М.В.Кларин, який впевнений у тому, що застосування дидактичної гри у навчанні дає можливість формувати навички та вміння спілкування, розвиває звичку до взаємодопомоги, сприяє реальній, особистісно значущій підготовці учнів до діяльності у сфері виробництва [4,61].

Н.І.Стяглик у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому нетрадиційним формам організації навчального процесу, вказала на їхній зв'язок із комунікативною активністю. Вона теоретично обґрунтувала й експериментально довела той факт, що нетрадиційні уроки істотно та позитивно впливають на рівень комунікативної активності [6].

Результати дослідження. Таким чином, погляди вчених на взаємозв'язок та взаємовплив ігрової діяльності та спілкування співпадають. У грі відбувається подальший розвиток не тільки суб'єкта пізнання, а й суб'єкта спілкування. На цій основі в ігровій формі збагачується соціальний досвід та формування особистості.

Спілкування учнів один з одним - дуже складний та тонкий процес. Неefективність спілкування може бути пов'язана з повною або частковою відсутністю того чи іншого комунікативного вміння, наприклад, вміння орієнтуватися та поводити себе у конкретній ситуації; може бути викликана недостатнім самоконтролем, наприклад, через невміння подолати збудження, імпульсивність, агресію. Гра дає можливість самовизначатися, мислити і висловлювати свою думку, контролювати емоції, пізнавати самих себе. Кожна людина вчиться цьому протягом всього свого життя, здобуваючи досвід, який часто будується на помилках та розчаруваннях. Але навчитися спілкуватися можна у навчальному процесі за допомогою гри, оскільки гра - це модель життєвої ситуації, зокрема спілкування, у ході якої учень здобуває певний досвід. Крім цього, роблячи помилки у штучній ситуації спілкування, дитина не відчуває тієї відповідальності, яка у реальному житті неминуча. Це дає можливість робити наступні спроби, виявляти творчість, шукати більш ефективні форми взаємодії один з одним і не боятися "поразки". Саме у грі, такій звичній для себе діяльності, підліток може зайняти активну комунікативну позицію, яку ми визначаємо як складне особистісне утворення, що характеризується наявністю інтересу та стійкої потреби у систематичному спілкуванні, емоційним задоволенням на всіх етапах комунікативної діяльності, здатністю осмислювати процес спілкування, сформованістю комунікативної культури та умінь й навичок взаємодопомоги, творчого спілкування з ровесниками, здатністю встановлювати та підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, а також оволодінням якостями, що важливі для міжособистісних стосунків.

Висновки. Вміле застосування ігрового навчання як доступного дитині своєрідного шляху подальшого інтенсивного

розвитку потреби у комунікативній діяльності виступає засобом активізації комунікативної позиції. Це дозволяє учням добре усвідомлювати власні цілі та бажання; вміти орієнтуватися у потоці інформації та самостійно добувати необхідні відомості; вірити у себе, у можливість досягнення успіху в запланованих справах; вважати, що вони мають право на вибір у будь-якій конкурсній ситуації - не лише мене обирають, але й я обираю; вміти звертатися та використовувати допомогу інших людей, робити їх спільниками при реалізації своїх планів; вміти діставати користь з помилок, вчитися на власному досвіді та на досвіді інших людей; натрапляючи на перешкоду, шукати нові способи її обійти, шукати нові способи вирішення труднощів, які виникають; відчувати достатньо сил та енергії для реалізації своїх цілей; прагнути до здобуття досвіду, випробовувати себе у нових галузях; постійно усвідомлювати й коректувати свої дії в залежності від отриманих результатів; вміти враховувати думки інших людей, не втрачаючи власної позиції.

У вирішені проблеми використані підходи А.Клим-Климашевської

Література

1. Бодалев А. А. Личность и общение. – М.: Международная педагогическая академия, 1995.- 328с.
2. Газман О. С. Проблема формирования личности школьника в игре // Педагогика и психология игры: Сб. науч. тр. – Новосибирск: НГПИ, 1985. – С. 14-28.
3. Грехнев В. С. Культура взаимоотношений учителя с учениками // Культура педагогического общения. – М.: Просвещение, 1990. – С. 56-95.
4. Кларин М. В. Игра в учебном процессе // Сов. Педагогика. – 1985. – №6. – с. 57-61.
5. Психология подростка. – М., 2003.
6. Стяглик Н. І. Нетрадиційні форми навчання та їх вплив на якість навчального процесу в школі: Автореф. дис... канд. пед. наук. – Харк. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – 25с.
7. Щукина Г. И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе. – М., 1979. – 160с.